

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkanska ulica 611. Konec leta se vračamo. Nepranjenih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceni in dogovoru, davok posebe. Pošt. rač. 11.197. Telefon 3112.

Srbski tovariši dvigajo svoj glas za izboljšanje gmotnega položaja osnovnošolskega učiteljstva.

Dva značilna članka iz „Narodne Prosvete“.

PARALELA MED PLACAMI UČITELJSTVA SREDNJIH IN OSNOVNIH ŠOL.

V preteklih dneh je bil objavljen zakon o srednjih šolah in po njem se sedaj upravlja srednja šola.

Radujoči se nad tem pojavom z zadovoljstvom ugotavljamo, da rešuje ta zakon na zadovoljiv način vse probleme, ki spadajo k srednješolskem pouku in vzgoji. Zakon dajalec je imel posebno v vidu vprašanje materialnega stanja učiteljstva srednjih šol. Rešil ga je v zadovoljstvo teh nameščencev; njihovo zadovoljstvo je tudi naše zadovoljstvo. Ali...

Ni to pretencioznost, ni to razredni egoizem, ni to niti motiv, ki bazira na pravu in pravici — če prosimo, da se nam, narodnim učiteljem da toliko, kolikor nam pripada po sorazmerju šolanja.

Učitelji srednjih šol dovrše fakulteto in njihovo šolanje traja šestnajst let.

Učitelji osnovnih šol dovrše svoje šolanje v strokovni šoli in je trajalo njihovo šolanje do sedaj dvanajst let. (Odslej bo pet let učiteljska, torej 13 let vsega; za učitelje meščanskih šol še 2 leti več, torej 15 let; za učitelje specialnih šol t. j. za slepe, gluhe in druge itd. je potrebna za strokovni izpit triletna praksa na zavodu in teoretična priprava na univerzi, torej 16 let. — Op. prev.)

Razmerje glede šolanja je torej dvanajst proti šestnajst — in, logično ter pravilno je (četudi ne vzamemo v obzir važnosti in težavnosti službe) da mora biti nagrada enaka temu sorazmerju.

Zakon o srednjih šolah je izšel in po njem so urejeni prejemki učiteljev srednjih šol. Zakon o osnovnih šolah še ni izšel in učitelji osnovnih šol prejema plačo še po zakonu o drž. uradnikih in uslužbenih iz leta 1923.

Položaj je torej sedaj sledeč:

Suplent srednje šole prejema brez draginjske doklade 1. 2. in 3. leto 8.600 Din. Učitelj osnovne šole prejema brez draginjskih doklad 5.352 Din. Medtem, ako bi se vzelo za osnovo razmerje 16:12 ter prejemke suplenta srednje šole z 8.600 Din, bi moral prejemati učitelj osnovnih šol po tem razmerju 6.450 Din. Ker pa prejema učitelj osnovnih šol samo 5.352 Din, to znači, da prejema pod razmerjem 1.098 Din, torej toliko manj napram suplentu srednje šole.

Pri maksimalnih službenih letih prejema učitelj srednje šole brez draginjskih doklad 50.400 Din.

Učitelj osnovne šole prejema z maksimalnimi službenimi leti brez draginjskih doklad 20.406 Din. Po sorazmerju 16:12 bi prišlo, če prejema učitelj srednje šole 50.400 Din, za učitelja osnovnih šol 37.800 Din. Ker pa prejema učitelj osnovne šole pri polnih službenih letih le 20.406 Din, znači to, da prejema pod razmerjem 17.394 Din — toliko premalo.

Vzeli smo za primer samo začetna in končna službena leta — a razmerje je povsod tako in mi verujemo, da se bo pri sprejemanju zakona o narodnih šolah upoštevalo učiteljske prejemke v tem zmislu, kakor smo tu navedli. —k.

D. M. Prica,

(»Narodna Prosveta«, 10. X. 1929.)

VSAKEMU SVOJE!

(Glas srbijanskega učiteljstva za izboljšanje učiteljskih prejemkov.)

V življenju se dogajajo dnevno stvari, ki se zaradi vsakdanjosti težko opazijo. Zato vodijo podinci, skupine in celotni socialni razredi cele decenije borbo, da dokažejo najobičajnejše in najočiglednejše potrebe, razloge in fakta. Zagonetno je le to, če leži neuspeh v slabosti samih dokazov. To je v enakih situacijah mistični detalj, ki slabejšo stran tira vedno do novih korakov, ki se najččešče končajo z istimi posledicami in rezultati.

Mi, učitelji, nismo imeli mnogo sreče, da bi nas merodajni krogi razumeli. Decenije smo govorili najrazumljivejše stvari in prepričevali o tem, kar se s čutom dozna, pa nismo uspeli, da prepričamo kogarkoli. Tudi danes bi lahko započeli isto in dosegli isto do gotove mere. To je zares Sisifova usoda!

Vsi se še dobro spominjamo, da je bilo že pred 10 leti učiteljevo delo najslabše na grajeno. V tem pogledu je moral učitelj čisto z zavistjo gledati na one, ki niso dovršili niti dveh razredov osnovne šole.

Njegov obči socialni položaj je bil tedaj zelo nizek, dočim so se mu razne patriotske dolžnosti nalagale druga nad drugo. Prevzet od svojega idealizma in instinkta ljubezni do naroda, je nosil svoj apostolski križ ter je šel po svoji težki stezi naprej, verujoč, da nastopijo pozneje boljši dnevi.

Izgledalo je, da se ni prevaril v tem pričakovanju. Učitelj je s povojnimi zakoni uspel, da je bil uvrščen v kategorijo državnega uradništva. Njegovi prejemki so bili izenačeni sorazmerno z leti šolanja napram ostalemu uradništvu. Z zakonom o državnih uradnikih, so mu bile priznane vse uradniške pravice ter je bil s tem postavljen na isti pravni temelj, kakor je veljal za ostalo uradništvo. Zanj je bila ta rešitev velikega pomena, a je bila velikega pomena tudi za državo in za narodno šolo.

Učitelj je šel lahko z vedrim razpoloženjem na delo k svojemu poklicu ter je lahko dal v poklic vso svojo dušo, neokrnjeno in neprizadeto od boli, ki jo povzročajo težke skrbi za materialni in socialni položaj.

A to zadovoljstvo in ta ugodna situacija je trajala le kratak čas. Prekinjena je bila zopet s precej velikim skokom v materialnem pogledu drugih uradnikov napram učiteljstvu, s čemer je učiteljsko padlo nazaj, zopet v svoj stari težki položaj. S tabelo plač in prejemkov učiteljev srednjih in osnovnih šol, ki je bila objavljena v »Narodni Prosveti« pred nekoliko dnevi (prej že v Učiteljskem Tovarišu — opomba prevajalca) je jasno dokazano, da imajo srednješolski profesorji dvakrat večje prejemke od učiteljev osnovnih šol z istimi službenimi leti.

Mi smo daleč oddaljeni od tega, da bi v faktu povišanja profesorjskih plač gledali kako nepravilnost ali pogreško. Nasprotno, kakor je smatrala država za potrebno, da osvobodijo gg. sodnike skrbi za materialni obstanek, ker vrše delikatno službo za državo — družbo, smatramo iz istih razlogov, da je treba osvoboditi istih materialnih skrbi profesorje.

Toda mi ne moremo najti ni enega razloga, ki bi bil opravičljiv, da se od tega pravilno pojmovanega interesa pouka, države in družbe izvzemajo učitelji narodnih šol. Nasprotno, povečanje učiteljskih prejemkov: bi bil le logični zaključek omenjenega povišanja plač.

V interesu pravice je, da ljudstvo v enakega pogleda ocenjuje stališče svojih uradnikov, da vidi vse svoje delavce na tej liniji in ne izvzema niti enega iz svojega vida. Po tem načelu je bilo potrebno, da se izboljša s posebno doklado materialno stanje gg. oficirjev, sodnikov in profesorjev, a po istem načelu postane nujna neodložljiva potreba, da sorazmerno dobijo poviške tudi učitelji osnovnih šol.

Morda kdo veruje, da učitelji manj potrebujejo nego drugi. Nas bi samo interesiralo na čem temelje take trditve?

Ali se misli, da žive učitelji v boljši gospodarski okolici in jim je lažje živeti? Toda, samo en obisk pri učitelju na deželi bi lahko prepričal vsakogar, da je taka misel velika zmota. Ena sama anketa bi dokazala, da učitelji v velikem številu krajev plačajo za nabavo življenjskih potrebščin iste cene, kakor uradniki v Beogradu, ponekod še več.

Ako se izvzamejo kulturne potrebe v obzir, nabavo knjig in časopisov, obisk kulturnih centrov in prisostvovanje v kulturnih po-

skriptih; ali še važneje, če se vzamejo v obzir zdravstvene potrebe in zahteve, posecanje mest zaradi zdravnik in zdravil, tedaj postane učiteljev položaj za znaten procent težji.

Če se objektivno sodi, se mora vse vzeti v poštev, kakor je. Pri ocenjevanju učiteljskega položaja se mora n. pr. priznati, kar je neovrgljive važnosti, da se učitelj osvobodi skrbi za sredstva, ki so jim potrebna za osebo no izpopolnjevanje in kulturno dviganje s tokom časa.

Dva važna razloga imperativno zahtevata ugodno rešitev:

a) ker ogromen napredek učne reforme v naši dobi zahteva, da koraka učitelj z duhom časa ter, da z učno metodo izkoristi vse kar svetovno izkustvo novega najde ter bogata kultura s svojimi poslednjimi ugotovitvami nudi;

b) ker s takim delom ter s posvetitvijo kulturnemu življenju parira učitelj vpliv vsakodnevnih življenjskih odnošajev v katerih let ta in leta živi in dela ter tako ostane vedno na višini svoje važne funkcije.

Nam, učiteljem, je jako mučno, da moramo še kazati na ta obsebi umevna dejstva in razloge. Tudi v preteklosti smo morali vsiti to nehvaležno nalogo. Mi brez pretiravanja prehajamo v to svojo tradicionalno vlogo trdno uverjeni, da z obrambo svojih stanovskih interesov branimo v prvi vrsti važne interese šole, naroda in države. —k.

D. Milanović,

(»Narodna Prosveta«, 10. X. 1929.)

Delovanje širjega sosveta UJU — Pov. Ljubljana.

(Poročilo iz 1. seje v Celju 22. IX. 1929 in 2. seje v Ljubljani dne 6. X. 1929.)

Poverjenik tov. A. Skulj otvori sejo, pozdravi navzoče ter konstatira sklepčnost, ker je navzočih 11 članov ožjega sosveta in 24 zastopnikov okrajnih uč. društev. Seje sta se udeležila tudi 2 člana marenberškega uč. društva, ki želita podati nekatera pojasnila o svojem društvu. K predmetu govore tov. Terčak, Lešnik, Skulj, Gosak, Grum, Ribičič in Šestan.

Sklep: Marenberško društvo se smatra za člana organizacije, če plača priznan dolg Din 1572:40, diferenca Din 688:86 pa ostane odprta do prihodnje seje širjega sosveta, na kateri poda poročilo o tej zadevi nadzorni odbor. Na podlagi tega poročila napravi širji svet končevaljavne sklepe.

Tajnik Kopal poda situacijsko poročilo in opozarja zlasti na društvena zborovanja in njih poročila.

Tovariš Dimnik poroča izčrpno o šolskem zakonu in o delu organizacije za šolski zakon med razpravo v vrhovnem zakonodajnem svetu.

Isti tovariš referira o načrtu pravil, ki ga je sestavil po nalogu poverjenišva v smislu sklepa glavne skupščine v Zagrebu. Debate so se udeležili tovariši: Zagar, Verk, Ribičič, Šestan in Skulj.

Sklep: Poverjenišvo se naroča, da sestavi do prihodnje seje širjega sosveta na temelju sprejetih izprememb načrt pravil UJU, ki ga na to predloži izvršnemu odboru v Beogradu.

Pred nominiranjem novih odsekov je bila živahna debata o odboru Mladinske Matice. Debatirali so tovariši: Dolinar, Skulj, Ribičič, Skala, Kopal, Mlekuž, Zagar in Lapajne.

Ne bom nadaljeval pripovedovanja pokojnega šolskega ravnatelja Kalingerja. Povedal sem zadosti. Na to zgodnico sem se spomnil in kar toplo mi je bilo pri srcu, ko sem bral uvodoma omenjen podlistek. Zlabilog je takih ljudi, pri katerih se začne človek šele pri doktorju, še danes zadosti, čeprav imamo za seboj svetovno vojno in čeprav smo prepričani, da titel sam ničesar ne pomeni. A. L.

MILOŠ VERK:

Kmetško-nadaljevalne šole.

(Konec.)

Pogovorimo slučaje: Na kupu se rosna detelja vže. Isto mokro listje, gnoj, krma. Živo apno se ugasne ob oddajanju vročine. Pri primerni toploti se sladkor tekočin spremeni v alkohol. Potreben je zrak. Alkohol se lahko ob nadaljnem stiku z zrakom spremeni v octno kislino. Zakaj postanejo slive v sodu kisle, ako ni dobro zaprt. Kisamo zelje, repo. Zmrznjen krompir je sladke. Proces škrob, sladkor, alkohol, kis. Iz tega spoznajo učenci, da se lahko vrše v telesih spremembe, ne da bi se pri tem oblika bistveno spremenila. Temu sledi, da se vrše kemični procesi v zemlji, ker se oblika zemlje ne spremeni, dasi je v gotovi dobi postala zemlja nerodovita.

Preidimo k eksperimentiranju, ki ga izvrše učenci:

V plitvi vodi gori svečka, pokrijmo jo s kupico itd. Rezultat: V zraku je 1 del ki-

sika, 5 delov dušika. Zemlja rodi v močvirnih legah kislino travo. Preizkušajmo tako zemljo z rdečim in modrim reagenčnim papirjem, nato še z metilno rdečico, ki postane po množini kislin lila, rjavkasta, oranžastorumen, rumeno-oranžasta, pri neutralni ali alkalni reakciji pa čisto — rumena.

Preiščimo še zemljo glede karbonatov. Rabimo za to razredčeno solno kislino, ki povzroča izločenje ogljikovega dvokisa ob močnejšem ali slabšem sumenju. Mesto solne kisline vzemimo močan kis in pozneje še razredčeno octno kislino.

Te eksperimente izvrše učenci z navdušenjem in si pridobijo osnovne pojme o kemijski. Po razpoložljivem času se seveda izvrši še več poizkusov in učenci se uverijo, da je s pomočjo najrazličnejših sredstev mogoče ugotoviti kemične sestavine zemlje. Da bi pa izvršili popolno kemično analizo zemlje, nam v nadaljevalnih šolah nedostaja časa in sredstev. Radi tega sledi podavanje osnovano na avtoriteti.

Znanost razpolaga z različnimi načini, kako dognati vsebino redilnih snovi v različnih zemljah. Če peremo zemljo s koncentrirano solno ali soliterno kislino, nam ostane naposled vsa fosforna kislina, ves kisloraztopni kalij in vse apno. Tudi dušik lahko točno določimo. S tem pa še ni rečeno, da vsebuje zemlja vse te snovi v taki obliki, ki je za rastline lahko hrana, ker smo jih mogli dognati s koncentrirano kislino. Razredčena kislina bi ugotovila množino hranilnih snovi glede na njihovo uporabnost mnogo bližje, je pa v svojih učinkih premalo izrazita in rezultat neuporaben in uspehi ne zadovoljujejo.

LISTEK.

Kaj sem bral?

V »Slovenca« od 25. septembra t. l. je priobčil g. Franjo Šuklje podlistek z naslovom »Tri dni na zagrebškem »Kaptolu««. Med drugimi pomenki je zapisal tudi stavek, ki mi je prav posebno padel v oči in mi povzročil nekaj bežnih misli, ki naj jih zapišem. Dotični stavek slovi: Narodni organizator nikoli ni odvetnik, niti uradnik ali profesor, preveč se križajo interesi in preslabotna je vez medsebojnega zaupanja — za to prevažno delo je predvsem sposoben svečenik, ki kmata spremlja od zibelke do groba.

Nikakor nimam namena, da bi se s spoštovanim piscem spuščal v polemiko radi pravilnosti in resničnosti zgoraj zapisanega dejstva. To bo gospod že sam s seboj opravil in sam dognal ali je res tako ali ne. Moj namen je le ugotoviti popolno negacijo učiteljskega stanu, ki, kakor je videti, pri g. piscu sploh v poštev ne pride, kaj šele, da bi njegovo delo vzporedno skušal oceniti. Tako mišljenje, kakršnega očituje čestiti pisec, je sploh značilno, ali bolje povedano, je sploh bilo značilno prav za vse akademsko izobražene javne funkcionarje, pri katerih se je človek začel šele pri doktorju...

Na misel mi prihaja dogodba, v kateri igra uradni naslednik čestitega pisca v službi deželnega glavarja kranjskega, blagopokojni dr. Šušteršič in prav tako blagopokojni šolski ravnatelj Kalinger značilni ulogi. Zgodbico mi je pripovedoval pokojni ravnatelj

Kalinger sam večkrat in se je vselej od srca nasmejal, kolikorkrat jo je povedal.

Takole je bilo:

Ko je stekla tržiška železnica, je glavni akcijonar, veleposelnik baron Born, povabil na dan otvoritve železnice na kosilo vse veljake daleč naokoli. Med njimi omenim bivšega deželnega glavarja dr. Šušteršiča. Ob taki slovesni priliki seveda baron ni mogel prezreti tudi učiteljstva tržiške osnovne šole in za učiteljski zbor sva bila povabljeni jaz in pa učitelj Miklič. Veste, takrat sem bil fejt fant. Vrgel sem se v črnino in ne bom prav nič tajil, da je moja impozantna postava napravljala uprav aristokratski vtis. Malo pred določeno uro sva stopila s tovarišem Mikličem v grajsko dvorano, kjer je bilo že mnogo odličnjakov zbranih in ni treba niti omenjati, da slovensčine nismo slišali. Predstavljanja ni bilo ne konca ne kraja. Vendar pa sem ujel par mirnih trenutkov, da sem pod ogledalom spregovoril ne vem več s kom, par besed.

Tedaj se odpro vrata in vstopil je dr. Šušteršič. Z znanci se je pozdravil, nato pa pogledal okrog po neznancih in opazil mene. Gotovo sem moral napraviti nanj vtis kakor da sem kaka visoka živina, zakaj pustil je druge navzoče in prav elastično in pogumno nameril svoj korak k meni, rekoč: Dovolite, midva se še ne poznavata, jaz sem deželni glavar I. I. Jaz sem pa z vso svojo priznano mirstojno dejal: »Jaz pa učitelj I. I.« Da ste ga videli, kako se je brez besede obrnil in šel k drugim gospodom. Nikoli ne bom pozabil tega svojevrsnega srečanja. Od srca sem se nasmejal in spoznal, da učitelj še ni človek...